

FOTO: ANNIKA ARNÉSSON

Koll på klöverandelen och snabb förtorkning ger ett bättre eko-ensilage. Bästa sätt att få en snabb torkning är bredspridning,

Ensileringsmedel eller inte?

| LENA KARLSSON |

Två månader kvar till vallskörd i södra Sverige. När är det läge att kosta på ensileringsmedel? Vi låter frågan gå till Margareta Dahlberg på LG Husdjurstjänst i Östergötland. Margareta är en

av få mycket duktiga och erfarna rådgivare på ekologisk mjölk- och nötköttsproduktion och har inte bara ett stort intresse för rätt utfodring utan också för själva fodret och foderproduktionen.

– Vallskörd handlar alltid om att fånga proteinkvaliteten. Och ju kortare tid på fält dess bättre proteinkvalitet, konstaterar Margareta. Lyckas man snabbt förtorka till rätt torrs substans finns ingen anledning att använda något preparat för att påskynda ensileringsprocessen i balen eller silon.

Snabb förtorkning

För att få en bra ensilering vill man man upp till en torrs substans på

grönmassan kring 40–45 procent för rundbalsensilage och runt 35 procent för ensilering i silo – och det ska ske så snabbt som möjligt. Bästa sätt att snabbt nå dit är bredspridning, säger Margareta. Visserligen kräver

Behövs definitivt:

- när förtorkningen varit långsam
- när grönmassan är blöt eller ojämn i fuktighet
- när den hygieniska kvaliteten är äventyrad, t ex av jordinblandning
- när grönmassan innehåller för mycket klöver

Behövs vanligtvis inte:

- när förtorkningen varit snabb
- när den hygieniska kvaliteten är god
- när det är balans mellan gräs och klöver i grönmassan

FOTO: THERES STRAND/TAURUS

Margareta Dahlberg, LG Husdjurstjänst

FOTO: ANNIKA ARNESSON

Hacka-packa-täck - en gammal ramsa som står sig. Ensilering är en syrefri process där mjölksyrabakterierna så snabbt som möjligt ska vinna över skadliga bakterier som är beroende av syre.

det en extra körning men det betalar sig om det är kvalitetsfoder man är ute efter, foder till mjölkkor, digivande tackor, lamm eller ungtjurar.

En bredspridd snabbt förtorkad grönmassa och utan jordinblandning behöver inget ensileringsmedel menar Margareta. Särskilt första-skörden som ofta har bra energivärde blir ett bra foder utan tillsats.

Andra och tredje skördarna är ofta lite knepigare i ekologisk produktion. Klöverandelen blir lätt för hög om man inte har tillgång till något gödselmedel som fungerar i växande gröda för att hjälpa gräsen med återväxten. Proteininnehållet i klövern är högt men energiinnehållet för lågt vilket gör att mjölksyrabakterierna saknar näring för att få ner pH tillräckligt snabbt och starta konserveringen. Här har man nytta av ensileringspreparaten. Om väderleken gör

det svårt att få tillräcklig torrsubstans använder man ett syrapreparat och annars kan man använda ett bakteriepreparat, men helst med enzymer.

Proteinet bryts ner

Vad är det då som händer om förtorkningen inte är tillräckligt snabb? Jo, så snart grönmassan är avslagen börjar proteinnedbrytningen, dvs det protein som är tillgängligt för idisslarna att tillgodogöra sig minskar och blir av sämre kvalitet. Samtidigt bildas i tjocka och blöta strängar nedbrytningsprodukter som syror och svampar som försämrar den hygieniska kvaliteten.

Är det dessutom för mycket klöver i grönmassan är det också ont om energi till mjölksyrabakterierna som sköter ensileringsprocessen, vilket bidrar till ytterligare nedbrytning

Tillåtna ensileringsmedel

För närvarande tillåtna att använda i KRAV-produktion. Produktförändringar kan dock göra att de blir otillåtna. Kontrollera därför alltid med ditt certifieringsföretag före inköp.

Syrabaserade preparat

Myrsyra
ProMyr XR630
Ensimax
Helmensill EKO
KLF Stabil EKO

Bakteriepreparat

Siloferm Plus
Feed Tech Silage F18
Feed Tech Silage F3000
Josilac
Sil-All 4x4
Bonsilage
BioCool
BiopHast
Lactisil Majs
Lactisil Stabil
Lactisil Kvick
Bio-Sil
EM Silage

Feedtech Silage F22, Lactisil 200 NB och Lactisil Total innehåller även konserveringsmedlet natriumbensoat. Dessa medel får endast användas i mjölkproduktion där problem med sporer inte kan undvikas på annat sätt.

av protein innan ensileringen är avslutad och aktiviteten i ensilaget stabiliserad.

– Protein nerbrutet till ammoniumkväve är jobbigt för korna, säger Margareta. De gillar det inte och foderkonsumtionen går ner med en gång.

Hygien och preparat

Ensileringsmedel ska inte användas för att kompensera för förorenat foder eller slarvigt arbete. Den gamla regeln hacka-packa-täck gäller än om man vill ha kvalitet på fodret. Med hackningen bildas många snittytor för mjölksyrabakterierna att hitta näring på, och hackningen bidrar också till att packningen går bättre, dvs att det finns så lite syre som möjligt i balarna eller silon. Ensileringen är ju en anaerob (syrefri) process där mjölksyrabakterierna så snabbt

som möjligt ska vinna över skadliga bakterier som är beroende av syre. Och att täckningen ska ske så fort som möjligt är just för att proteinnedbrytning och försämning inte ska hinna gå för långt.

Bredspridningen är utmärkt för att snabbt nå önskad förtorkning, men den måste utföras med omdöme och försiktighet för att inte den hygieniska kvaliteten ska försämrans av jordinblandning.

– Inget man ska sätta tonårssonen eller praktikanten på att utföra, säger Margareta med ett av sina stora skratt. Och problemet med jordinblandning blir allt större med de milda vintrarna, mullsockar och en växande vildsvinstam.

Syra eller bakterier?

Vad ska man då välja bland de

ensileringsmedel som är tillåtna i KRAV-produktion?

– Blöt grönmassa ska ha tillsats av ett syrapreparat, och annars kan man använda bakteriepreparat, helst med enzymer som bryter ner fibrerna. Och har man problem med mullsockar eller andra föroreningar rekommenderar Margareta att man använder ett kombipreparat med både myrsyra och propionsyra eftersom propionsyran håller tillbaka sporer. Men var uppmärksam på att det finns kombipreparat som inte är tillåtna i ekologisk produktion.

Ofta är man hänvisad till att köpa tjänsten rullning, och det är vanligt att maskinentreprenörerna inte accepterar tillsatsmedel eftersom de fräter på maskinerna.

– Gå samman och ställ krav på dem så att de ändrar sig, uppmanar Margareta.

Foderanalys

Kan man få kvitto på hur man lyckats? Ett kvitto är givetvis produktionen; att djuren äter mycket och producerar bra. Men det kan bli mycket kostsamt att vänta och se istället för att skaffa kunskap i förväg. Tyvärr säger den vanliga foderanalysen inte allt man behöver veta. Det kan se bra ut när det gäller proteininnehållet, men den säger ingenting om proteinkvaliteten, dvs det som avgör hur mycket av proteinet som djuren kan tillgodogöra sig.

– Har man större partier av likartad kvalitet är det helt klart värt att kosta på en utökad foderanalys, säger Margareta, även om den kostar dubbelt så mycket. Då vet man vad man behöver komplettera med för att hålla uppe foderkonsumtionen. ●

Hallå, när använder du ensileringsmedel?

Olof Jansson, Kårtorps Säteri, Västergötland

FOTO: ANDERS FALLMAN

rajsvingel (för strået), 5 % ängs-
svingel, 5 % engelskt rajgräs.

Klöverandelen: Varierar mellan 25 och 90 % beroende på hur det tagit sig och vallens liggtime. Visst är det lägre med energi i klövern än i gräsen men å andra sidan är även fiberhalten (NDF) lägre, så konsumtionen hålls uppe ändå, menar Olof.

Bredspridning: Inte som regel men har hänt med helsäden, håller noga koll på vädret och konsulterar SMHI för anpassad väderprognos.

Övrigt på tal om ensilering: Promyr XR630 hette tidigare Proens, och det namnet borde Perstorp gå tillbaka till anser Olof Jansson. Det nya namnet bäddar för problem med förväxling och felleverans av annan Promyr som inte är tillåten.

Antal mjölkande kor: 300.

Medelavkastning: 9 900 kilo på de svarta och 8 600 på de röda, i år helt utan koncentrat.

– Alltid. Man kunde kanske klara sig utan i förstaskörden, men det är för dyrt att ta risker. I andra och tredje skörden kan det vara 60–70 % klöver, och med så mycket klöver ska man använda syra har vi fått veta av rådgivningen, så vi använder Promyr XR630.

Vallfröblandning: 25 % blåusern, 10 % rödklöver, 5 % vitklöver, 35 % Ragnar timotej, 15 % Felopa

Utfodring: Fullfoder med vallensilage, helsädesensilage och endast en tredjedel kraftfoder (mest hemmaodlat rapsfrö och åkerböna).

Henrik Johansson, ordf i Sju Gårdar, Östanå Gård, Almunge i Uppland

FOTO: LINUS HÖCK

– Använder ensileringsmedel till alla skördar. Melass så mycket som KRAV-reglerna tillåter + PromyrXR630.

Hektar vall: 220 med en medelavkastning på 9 ton ts/ha.

Antal skördar: 3 första året, 2 andra året och eventuellt tredje året 1 eller 2 skördar.

Vallfröblandning: SW Flora Intensiv spetsad med alsikeklöver för att få jämn baljväxtandel på alla jordar.

Klöverandelen: 50–60 % men det kan ju bli uppåt 80 också under vissa omständigheter. Men det var värre under de första åren efter omläggningen att det var kvävebrist så att klövern tog överhanden i andra och tredje skördarna.

Antal mjölkande kor: 65–70.

Medelavkastning: ca 12 000.

Utfodring: Vallensilage + individuella kraftfodergivor.

Hektar vall: ca 100 varav ca 70 skördas som ensilage.